

Diana Pungeršič

Karlo Hmeljak: *Krčrk.*

Ljubljana: LUD Literatura (zbirka *Prišleki*), 2012.

Karlo Hmeljak (1983) je poklicni jadralec in pesnik. O njegovih športnih dosežkih pričajo vrhunski športni rezultati, pri presoji, kako se znajde na pesniškem prizorišču, pa ne moremo zaobiti nedavne Veronikine nagrade za njegovo drugo knjigo poezije.

Pesnik je že v prvencu smelo zastavil svoje pesniško pero in v razburkanem dvogovoru s poezijo Tomaža Šalamuna odjadral v širna pesniška prostranstva. In preživel. Še več, na odprtem se prav dobro znajde. Šalamunska (pravzaprav neoavantgardna) burja vrtinči Hmeljakovo pisavo tudi v najnovejši zbirki, ki jo zaznamuje *črkovna krčevitost*, tokrat tako zakrčena, da domuje že v naslovu zbirke. Na eni strani tiči dvom o lastni ustvarjalni moči (“Ne znam biti pesnik, / tudi skoraj ne pišem več”), na drugi pa dvom o temeljnem gradniku poezije (in našega sveta), o črki, besedi. Natančneje, spodjeda ga dvom o moči besede, da nekaj poimenuje, izrazi bistvo: “Za to, kar je, večine besed sploh ne rabimo. Obsedovanje tega, kar je, se mora upreti; izreči mora upor tega, kar je, proti temu, kar iz tega, kar je naredijo besede.” V ospredju je tako epistemološko preizpraševanje jezika: “dobro pomeni toliko kot / puter, paradajz in kljuka”. Navdihujočo frustracijo (in dvom) v pesniku porajata “zev” in “vez”, ki se rišeta med *označevalcem* (kazalcem, besedo, črko) in *označencem* (konceptom, pomenom, bitjo). Pesnik, ki se zaveda in sprijazni z neizbežnostjo besed, se sprašuje predvsem o smiselnosti besed, veliko manj o njihovem pomenu. “Moj smisel je smisel besed, / ne tega, kar pomenijo.” Mar je razmišljanje o besedah onkraj njihovih pomenov mogoče? Hmeljak preizkuša meje. “Besed / nehanje / potiskam / dlje”. V raziskovanju jezika in posledičnem iskanju smisla/sebe je seveda skrita wittgensteinovska platforma *meje mojega jezika so meje mojega sveta*, ki se pri Hmeljaku artikulirajo kot: “Moja možnost / je zunaj, tu, in / je slovnična.” Torej zunaj pomena.

Avantgardna “igra” s konvencijo jezika ni lahkotna – čeprav je verz pogosto ritmičen, poskočen v kratkosti zlogov, v ponavljanju, v nizanju –, ni igriva, ne ubira veselih tonov, temveč se poraja iz stiske. Pesnikov jezik se spontano lomi, razpada, drobi, s čimer vznikajo nove, nenavadne, izzivalne kombinacije fonemov, morfemov, *nova* skladnja, ki nastajajo po principu proste zvočne asociacije ali fonetičnega zapisa besed. Izpoved se tako nenehno drobi, poka, drsi, polzi, se guba, mečka, para, lomi ... “Kaj bo, če gre tako naprej, / kaj če neham vztra in jate?! Vztra...jate, ne bo bi, da jat / pre leta, vsa kčas, vsaj esen. // Meja / izraza.”

S temi le na videz korenitimi postopki (ki so na neki način nezavedna, mimobežna stvarnost sodobne hitre medmrežne komunikacije) pesnik črke, črkovne kombinacije osvobaja njihovih ustaljenih pomenov, se tako podaja v nova pomenska polja, kjer se razrašča večpomenskost, dvoumnost, izpričana že v naslovih ciklov – *Proti sebi*, *Sočasnost bega* –, a hkrati tudi paradoks, nesmisel, nerazumljivost.

Hkrati z razcepom, razpadom jezika na vseh nivojih se razkrajja in oplaja tudi izpovedovalčeva istovetnost, istovetnost njegovega “glasu”. Ki je polifon, mestoma kakofoničen, nadrobljen, vendar svoboden – v vezljivosti, v druženju, asociacijah, izpeljavah, veriženju. Posledično razprt in razpet med kopico glasov, tujih jezikov (španski, portugalski, italijanski, angleški, hrvaški). “Glass ni kar izgovarjam in / se ne sliši /.../”. Njihova kaotičnost in nezapopadljivost subjekt frustrira, kar je najbolj izrecno v zadnjem sklopu z naslovom *Sočasnost bega*. A v isti sapi izpovedovalec zatrdi, da je vedno “zgolj ta, kot kateri obstajam” (Pessoa). Polifonija glasov vodi v polifonijo svetovij, slednja v polifonijo identitet, v katerih se izgublja lirski jaz. Drsi po spirali črk, zlogov, besed v črno luknjo pomenov, črno luknjo neznatnosti, neopaznosti v postbabilonskem svetu. Je kot spužva, v katero se vtiskujejo glasovi in resnice sveta: “Izhajati iz sebe / nima z mano nič.”

Kljub vsemu se poezija, samo pisanje, kaže kot način preživetja, vendar ne v smislu, poezija bo živela tudi po moji smrti, temveč v omogočanju trenutne eksistence. Pisanje kot “biti tu, naj to pomeni karkoli.” Torej kot način obstoja, preživetja, četudi gre za “moje preživetje brez mene”. “Imam to življenje / kot edini način preživetja, / in v tem nič dobrega.”

Zbirka je členjena na štiri sklope (*Proti sebi*, *Tiran sreče*, *Ne da se mi / ali: ne daje se mi*, *Sočasnost bega*), ki se razlikujejo predvsem po občutenjih lirskega subjekta, vendar za končni vtis celote niso docela bistveni. Prav tako se zdi, da niso bistvene posamezne pesmi ali, bolj rečeno, pesemski odkruški, ki so enakomerno prepredeni s citati pesniških sodobnikov – kolegov (Tomaž Šalamun, Jure Detela, Jure Jakob, Uroš

Prah, Miklavž Komelj) oziroma svetovnih pesniških mojstrov, predvsem predstavnikov avantgardnih tokov in smeri (Fernando Pessoa, César Vallejo, Roberto Juarroz, Antonin Artaud, Pier Paolo Pasolini, Michel Houellebecq), ki so očitno navdihovali in vodili pesnikovo roko, gledali pod prste. V ospredju je namreč koncept, zasnova: preizpraševanje, iskanje, izzivanje spoznavne možnosti jezika.

Tematika "črkokrčja", zaradi katerega ni mogoče izpovedati resnice sveta, seveda ni novum ne v slovenskem literarnem sistemu, kaj šele v svetovnem merilu. Pri nas so jo morda najkoncizneje izrazili Grafenauer kot *stisko jezika*, Zajc je moral izumiti nov jezik, *jezik iz zemlje*, Kovič je v besedah videl strup nesporazuma in še bi lahko naštevali. Popolni novum ni niti način, na katerega se Hmeljak loteva (de)konstrukcije jezika, ki ima svoje temelje v lingvizmu. Povsem nova pa je moč, s katero pesnik to počne, preciznost, resnost izvajanja ter sugestivna vpetost pesniškega zamaha v stvarni tukaj in zdaj. Kajti krč, stiska besed, jezika in njihovih pomenov, stiska pesniškega subjekta, njegovega glasu presega osebno raven, je pojav, ki zaobjema sodobnega (mladega) človeka, tonečega v poplavi informacij, v omotici jezikov, duščega se v vseprežemajočem svetu, skrčenem na velikost pingpong žogice, a hkrati protislovno razsrediščnem kot veselje. Pesmi knjige *Krčrk* porajajo shizofrene misli, shizofrene svetove in so gotove zgolj v svoji negotovosti, nezapopadljivosti. Tako kot je negotova, nelogična naša zdajšnjost, v kateri je treba "izginiti in se narediti sam".